

**ХЕРСОНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ
РОЗВИТОК РЕГІОНІВ В КОНТЕКСТІ
МІЖНАРОДНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ**

№ 29(18) 2018

ТОМ 2

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК РЕГІОНІВ В КОНТЕКСТІ МІЖНАРОДНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Внесений до переліку наукових фахових видань України,
в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт
на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук
(Затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 21.11.2013 № 1609)

Заснований в 2011 році

Виходить 4 рази на рік

Херсон, 2018, № 29 (18)

Засновник і видавець:

Херсонський національний технічний університет

Головний редактор

Савіна Галина Григорівна, д.е.н., професор, проректор
з наукової роботи ХНТУ МОН України.

Заступник головного редактора

Миколайчук Наталія Сергіївна, д.е.н., професор, директор
Центру післядипломної освіти ХНТУ МОН України.

Відповідальний секретар

Шандова Наталія Вікторівна, д.е.н., професор кафедри
менеджменту та маркетингу ХНТУ МОН України.

Редакційна колегія:

Савіна Г. Г.

(головний редактор), д.е.н., проф., проректор з наукової роботи ХНТУ МОН України.

Димитрова Віолета Янева

доцент, доктор, проректор з міжнародної співпраці та зв'язків з громадськістю Варненського економічного університету, завідувач кафедри економіки та управління торгівлею, Болгарія.

Шалва Гогіашвілі

доктор економіки Тбіліського державного університету ім. Іване Джавахішвілі, Грузія.

Миколайчук Н. С.

(заступник головного редактора), д.е.н., проф., директор Центру післядипломної освіти ХНТУ МОН України.

Шандова Н. В.

(відповідальний секретар), д.е.н., професор кафедри менеджменту та маркетингу ХНТУ МОН України.

Коваленко М. А.

д.е.н., проф., професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування фінансів, банківської справи та страхування ХНТУ МОН України.

Лопушинський І. П.

д.н. з держупр., проф., завідувач кафедри державного управління і місцевого самоврядування ХНТУ МОН України.

Сарапіна О. А.

д.е.н., проф., завідувач кафедри обліку, аудиту і оподаткування ХНТУ МОН України.

Сідельникова Л. П.

д.е.н., проф., завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування ХНТУ МОН України.

Ушкаренко Ю. В.

д.е.н., проф., завідувач кафедри економіки та міжнародних економічних відносин ХДУ МОН України.

Шарко М. В.

д.е.н., проф., завідувач кафедри економіки, підприємництва та економічної безпеки ХНТУ МОН України.

Софієнко А. В.

к.е.н., доцент, декан факультету міжнародних економічних відносин, управління і бізнесу ХНТУ МОН України.

Шукліна В. В.

к.е.н., доцент, в.о. завідувача кафедри менеджменту та маркетингу ХНТУ МОН України.

Вольвач І. Ю.

к.е.н., доцент, доцент кафедри менеджменту та маркетингу ХНТУ МОН України.

Набока Р. М.

к.е.н., доцент, доцент кафедри менеджменту та маркетингу ХНТУ МОН України.

Савін С. Ю.

к.е.н., доцент, доцент кафедри менеджменту та маркетингу ХНТУ МОН України.

**Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
Серія КВ, №17449-6199Р**

Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради

Херсонського національного технічного університету, протокол №6 від 05.07.2018 р.

Адреса: Україна, 73008, м. Херсон, Бериславське шосе, 24, Херсонський національний технічний університет,
редакції: редакція журналу «Соціально-економічний розвиток регіонів в контексті міжнародної інтеграції»
E-mail: cerrkmi@ukr.net
Телефон: (0552) 32-69-47

© Херсонський національний технічний університет, 2018

© Редакція журналу «Соціально-економічний розвиток регіонів в контексті міжнародної інтеграції», 2018

ЗМІСТ

МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА	5
Брич Б.В. МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ФУНКЦІОНУВАННЯ ЕНЕРГОСЕРВІСНИХ КОМПАНІЙ.....	5
Кириченко К.І. ОЦІНЮВАННЯ ПОЛІТИЧНОГО СТАНУ КРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ: МІЖНАРОДНІ ПІДХОДИ.....	11
Стоянець Н.В. ІНСТИТУЦІЙНІ ДРАЙВЕРИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ: СВІТОВИЙ ДОСВІД.....	17
РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА	22
Буряк Е.В. НОВЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЯ ТЕОРИИ КЛАСТЕРОВ: ИНТЕРЕСЫ РЕГИОНАЛЬНОГО МЕНЕДЖМЕНТА	22
Гулак Д.В. РЕАЛІЗАЦІЯ КЛАСТЕРНОЇ ПОЛІТИКИ РОЗВИТКУ БУДІВЕЛЬНОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ: ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЕКОНОМІКИ РЕГІОНУ	29
Захарова О.В., Карлова О.А., Потапенко Т.П. ПРІОРИТЕТИ СОЦІАЛІЗАЦІЇ В УМОВАХ ФОРМУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ КЛАСТЕРНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ	34
Зігунов В.М. ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ УМОВ РОЗВИТКУ РЕГІОНАЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ЖИТТЯ.....	40
Kudrina O., Zigunov V. STRATEGIC ASPECTS OF CREATING INNOVATIVE REGIONAL DEVELOPMENT CLUSTERS.....	45
Сідельникова Л.П. ПОДАТКОВИЙ МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ ТА РЕГІОНІВ	50
Чернишов О.Ю. ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНО-ОСВІТНІХ КЛАСТЕРІВ В СИСТЕМІ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ	56
ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ	61
Андросова О.Ф. ОЦІНКА СТРАТЕГІЧНОГО ПОЛОЖЕННЯ ПІДПРИЄМСТВ МАШИНОБУДУВАННЯ В КОНТЕКСТІ КОРПОРАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ.....	61
Зіновська С.І. МЕТОДИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ ОЦІНКИ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ЕФЕКТИВНІСТЮ ВИКОРИСТАННЯ ПЕРСОНАЛУ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ.....	69
Ігнатська І.А. ВПЛИВ ОПЕРАЦІЙНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ НА РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ СТРАТЕГІЇ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА	77
Крилов Д.В., Лозиченко О.М. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ НА ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВАХ В РАМКАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	82
Набока Р.М. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЛАНЦЮГІВ ПОСТАВОК ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	89
Шандова Н.В., Ожго М.В. ЗРОСТАННЯ ПРОДУКТИВНОСТІ ПРАЦІ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	93

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА ПОЛІТИКА..... 98

Багмет К.В. СОЦІАЛЬНИЙ СЕКТОР: СУТНІСТЬ ТА МІСЦЕ У НАЦІОНАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ	98
Борецька Ю.В. ОСНОВНІ НАПРЯМИ ІНВЕСТУВАННЯ РОЗВИТКУ АГРОПРОМИСЛОВОГО СЕКТОРУ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА	104
Возненко А.А. ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК АЕРОКОСМІЧНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ	111
Волік М.А. НАПРЯМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ У ПРОЦЕСІ СТРУКТУРНИХ ЗМІН ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ	116
Голубей А.І. ІНФРАСТРУКТУРНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ НА РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ	124
Кичко І.І. ЗБІЛЬШЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ УКРАЇНИ У ПРОЦЕСІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОТЕНЦІАЛУ МОРСЬКОГО ТРАНСПОРТУ	130
Ларіна Я.С., Гальчинська Ю.М. АКТИВІЗАЦІЯ ПОПИТУ НА БІОПАЛИВО НА ЗАСАДАХ МАРКЕТИНГУ	136
Любчик О.К. КОНСТРУЮВАННЯ ПОДАТКОВОГО МЕХАНІЗМУ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ: ВЕКТОРИ ВДОСКОНАЛЕННЯ	146
Майборода Т.М. АНАЛІЗ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ В НАПРЯМКУ ЇЇ ОПТИМІЗАЦІЇ	152
Набока Т.С. ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ ВИКОНАННЯ ВИДАТКОВОЇ ЧАСТИНИ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ	158
Полях С.С. АНАЛІЗ КЛЮЧОВИХ ТРЕНДІВ РІВНЯ ФІНАНСОВОЇ ГРАМОТНОСТІ ТА ФІНАНСОВОЇ ЗАЛУЧЕНОСТІ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ	162
Сита Є.М., Тарасюк А.В., Рачинська А.А. МЕТОДИ ПРОГНОЗУВАННЯ МАКРОЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ	168
Уманець С.В. ЧИННИКИ РОЗВИТКУ ВІДНОВЛЮВАНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ УКРАЇНИ: СУЧАСНІ РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	174
Шукліна В.В. ТРАНСФОРМАЦІЯ ПРИНЦИПІВ СИТУАЦІЙНОГО УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ	180

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ 185

Буяк Л.М., Башуцька О.С., Пришляк К.М. МОДЕЛЮВАННЯ ВПЛИВУ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ НА ДІЛОВУ АКТИВНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ	185
Гончар О.І., Бердичевський А.В. ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОГО ЕТАПУ ТА ГЕНЕЗИС ТЕОРІЇ ПОТЕНЦІАЛІВ ПІДПРИЄМСТВА	193
Добровольська К.А. БРЕНД ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	200
Кримчак Л.А. ІНФОРМАЦІЙНА ВЗАЄМОДІЯ ПІДПРИЄМСТВ З МИТНИМИ ОРГАНАМИ	206
Лосовська Н.В. МОДЕЛІ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ БІЗНЕСУ	211
Поліщук І.І. УПРАВЛІННЯ МАРКЕТИНГОВИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА НА ПРИНЦИПАХ ЛОГІСТИЗАЦІЇ	217
Хачатрян В.В. ІНВЕСТИЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФОРМУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА ЗА УМОВ МІЖНАРОДНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ	223

УДК 334.75:330.83

Чернишов О.Ю.*к.е.н., доцент кафедри менеджменту виробничої та невиробничої сфери,
Донецький державний університет управління, м. Маріуполь***ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНО-ОСВІТНІХ КЛАСТЕРІВ В СИСТЕМІ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ**

У статті систематизований розвиток територіальних інноваційно-освітніх кластерів (ІОК) промислово розвинених країн, відмінності функціонування яких визначаються історичними, демографічними, географічними особливостями. Технологічний розрив у розвитку галузей різних держав не впливає на конкурентоспроможність кластерів, які розвиваються на інноваційній основі. У статті проаналізовані роль підприємств малого і середнього бізнесу (МСБ) у формуванні кластерних структур, регулювання і стимулювання діяльності, нормативноправове забезпечення кластеризації економіки. Доведено, що зважена промислова політика держави на основі кластерного підходу забезпечує національну конкурентоспроможність. Визначені моделі промислових кластерів та їх особливості, типи кластерної політики та практика використання кластерної концепції в Україні для забезпечення інтенсифікації механізмів державно-приватного партнерства, генерації інновацій, сталого економічного розвитку.

Ключові слова: малий бізнес, кластер, інноваційно-освітній кластер, інновація, інноваційна діяльність, кластерна політика, регіональний розвиток.

Постановка наукової проблеми. У сучасній світовій практиці набула розвитку ефективна тенденція ведення бізнесу, за якої компанії, концентруючись на визначальних напрямках комерційної діяльності, делегують виробництво проміжних продуктів і надання широкої низки послуг іншим фірмам (аутсорсинг), у тому числі підприємствам малого бізнесу, що в умовах створення кластерів впливає на особливості та форми його розвитку. За наявності суттєвої мотивації до об'єднання у кластери, для багатьох малих і середніх фірм організація такого співробітництва є надзвичайно важливим завданням, яке потребує креативності, завзятості і нестандартності у прийнятті рішень, тісного співробітництва з конкурентами, постачальниками. У свою чергу створення оптимальних форм співробітництва вимагає від МСБ досить високого рівня стратегічного мислення, знань і технологій їх впровадження, професійного аналізу, проектною культури та високого рівня внутрішньої організації. Сьогодні у багатьох промислово розвинених країнах цілі галузі взаємодіють усередині кластерів, сприяючи мультиплікативному ефекту щодо збільшення робочих місць і обміну технологіями у національних економіках. Основою цього процесу є інтеграція науки, освіти, бізнесу і підготовки кадрів для інноваційного розвитку, що перетворилася у сучасний глобальний тренд, при цьому кожна країна з урахуванням особливостей своєї економіки, рівня розвитку знаходить власну нішу у глобальній інноваційній економіці. Якщо спочатку термін «кластеризація» застосовувався, головним чином, у дослідженнях проблем конкурентоспроможності, то на сучасному етапі він використовується для рішення широкого кола завдань, зокрема, як основа стимулювання інноваційної діяльності (як правило, найбільш успішні кластери створюються там, де здійснюється або очікується «прорив» у сфері техніки і технології з наступним виходом на нові «ринкові ніші»). Кластер як особлива форма інновації «сукупного інноваційного продукту» формує не спонтанну концентрацію різноманітних нововведень, а певну систему поширення нових знань і технологій, комерційних зв'язків і координації зусиль його учасників.

Аналіз публікацій. Теоретичні аспекти кластерів знайшли відображення у працях Е. Лимера, І. Толенадо, Д. Солье та інших. За останні роки досить глибоко досліджені чинники і проблеми активізації створення інноваційних продуктів і технологій у межах країн, галузей і регіонів, що призвело до виникнення концепцій, які описують національні і регіональні інноваційні системи (наукові праці К. Фримена, Б.А. Лундвалла, Р. Нельсона), інноваційних кластерів (М. Портер, Л. Мителка та ін.), парадигми «підприємницького університету» і моделі «потрійної спіралі» (Л. Люсдорфф, Г. Етцковіц). Серед праць вітчизняних вчених, що присвячені

проблемам «кластеризації» економіки можна виділити роботи О. Варяниченка [1], М. Дмитренка [2], М. Кизима, В. Хаустової [3; 4], В. Підвисоцького [5], Л. Федулової [6].

Однак, ці дослідження присвячені загалом проблемам організації та становлення технологічних та інноваційно-освітніх кластерів, залишаючи поза увагою передумови їх формування на регіональному рівні.

Мета статті. Визначення передумов формування інноваційно-освітніх кластерів в системі регіонального розвитку економіки України.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Американський економіст М. Портер, що вважається теоретиком і практиком «кластеризації» економічних систем, вважає, що конкурентоспроможність країни необхідно розглядати через призму міжнародної конкурентоспроможності не окремих її фірм, а кластерів – об'єднань фірм різних галузей. При цьому принципове значення має здатність кластерів ефективно використовувати внутрішні ресурси [7; 8]. Найбільш конкурентоспроможні ТНК зазвичай не «розпорошені» по різних країнах безсистемно, а мають тенденцію концентруватися в одній країні, а часом навіть в окремому регіоні країни. Це пояснюється тим, що одна або кілька фірм поширює свій позитивний вплив на найближче оточення (постачальників, споживачів і конкурентів), а успіх оточення, у свою чергу, впливає на подальше зростання конкурентоспроможності даної компанії і утворення нових кластерів, що сприяє зростанню міжнародної конкурентоспроможності країни в цілому. Тобто, кластер – це сукупність взаємозалежних, проте успішно конкурують фірм, які, по-перше, утворюють «золотий перетин» (у західній інтерпретації «diamond – «діамант») усєї економічної системи держави і забезпечують конкурентні позиції на галузевому, національному і світовому ринках, по-друге, пов'язані синергетичними відносинами, які дозволяють зменшувати транзакційні витрати, потрате, виконують роль «відліків зростання» внутрішнього ринку, що є результатом дії другого закону термодинаміки (упорядкованість у системі може зростати тільки за рахунок збільшення ентропії навколишнього середовища).

У сучасній економічній літературі поняття «інноваційний територіальний кластер» включає організації регіональної інноваційної системи, яка може обслуговувати кілька кластерів, однак містить у собі більше компонентів «ланцюга цінностей», ніж регіональна інноваційна система і відрізняється від останньої у частині результатів діяльності кластера. Так, результатом діяльності інноваційного територіального кластера є інноваційні товари і послуги, а результатом діяльності регіональної інноваційної системи – патенти, дослідні зразки продукції, кадри для підприємств і організацій, що обслуговують кілька кластерів регіону [9]. Інноваційно-технологічний кластер розглядається як цілісна система нових продуктів і технологій, взаємозалежних між собою і сконцентрованих на певному відрізку часу та у певному економічному просторі, що генерує нові знання. Заслуговує на увагу визначення А. Міграяна, який класифікує інноваційний кластер як об'єднання різних організацій, що надає можливість використовувати переваги двох способів координації економічної системи – внутрішньофірмової ієрархії та ринкового механізму, швидко і ефективно розподіляти нові знання, наукові відкриття та винаходи [10]. Відмінною рисою кластера є те, що він об'єднує велику кількість учасників, що виконують різні функції, мають різні форми власності, проте системоутворюючим чинником є напрямок діяльності. У кластер входять наукові підрозділи, лабораторії і центри, мережі виробників, постачальників, споживачів, промислова інфраструктура, взаємозалежні в процесі створення та експорту інноваційної продукції, бізнес-інкубатори, технопарки, центри колективного користування науковим устаткуванням і кластерного розвитку, фінансові інститути. Окремо необхідно зауважити, що до інноваційного кластера обов'язковою складовою входить освітня установа, яка може бути учасником навіть декількох кластерів.

Інноваційне середовище, що генерує сталий розвиток інноваційно-освітньої діяльності на основі інтеграції освіти і науки, міжнародного співробітництва, соціального партнерства з підприємствами та бізнес-асоціаціями, а також «скупчення» проектів, досліджень, розробок і публікацій, виконаних разом з колегами, створення, розвиток і трансфер нових знань і освітніх послуг – визначає нову структуру в галузі освіти: інноваційно-освітній кластер (ІОК). У зв'язку з необхідністю підтримки високого рівня комерційної привабливості науково-освітньої складової інноваційної діяльності, до ІОК залучаються кращі викладачі, вчені та студенти з

різних регіонів і країн. Створення ІОК не лише сприяє зміцненню іміджу вищих і середніх професійних навчальних закладів, але й дозволяє:

1. зменшувати ступінь їх ризиків і невизначеності (додаткова підтримка з боку організацій-учасників кластера);
2. впроваджувати технологічні і організаційні інновації (активний обмін і використання нових професійних і виробничих технологій, на основі цільових договорів на надання методичної, консультаційної і консалтингової допомоги);
3. домагатися високої якості продукції і послуг (наявність сучасної інфраструктури, у тому числі інформаційної);
4. поліпшувати умови праці і підвищувати інвестиційну привабливість організацій-учасників (гармонізація освітньої, промислової і торговельної регіональної політики) [11].

Здійснення разом з підприємствами-партнерами по кластеру моніторингу потреб ринку праці у спеціалізованих кадрах за конкретними спеціалізаціями сприяють створенню на базі вищих і середньо-професійних навчальних закладів структур, що здійснюють маркетинг соціально значимих інноваційних освітніх продуктів і послуг, забезпечують економічні умови виробництва інновацій і їх просування на регіональному ринку, залучають додаткові позабюджетні кошти, сприяють заснуванню і розвитку малих підприємств у своїй структурі. Створення ІОК також підвищує конкурентоспроможність ЗВОу (за рахунок поліпшення якості освіти на основі реалізації принципів безперервності та багаторівневості), збільшує кар'єрні перспективи фахівців, що закінчили ЗВО-учасник кластера, що у свою чергу підвищує привабливість освіти для абітурієнтів, для фахівців, що планують отримати додаткову освіту, а також для підприємств, що бажають підвищити кваліфікацію своїх працівників. Наразі одною з важливих переваг сучасної діяльності ІОК є те, що фахівець ЗВО може одночасно і паралельно працювати у дослідницькій лабораторії, викладати, працювати в корпорації або створювати своє власне мале інноваційне підприємство, тобто у нього з'являється повна свобода вибору (можливість всебічної реалізації своїх зусиль і умінь). Особливо важливим є також можливість появи і розвитку малих інноваційних підприємств у кластері – стартапів, які створюються «з нуля» або «відгалужуються» від існуючих середніх фірм [12]. Так, прикладами успішно функціонуючих ІОК за кордоном є сьогодні шведський освітній кластер, створений на базі Університету Упсала і кластер Research Triangle у штаті Північна Кароліна (США), до яких входять інноваційні компанії цих регіонів, а верховенство у освітній діяльності залишається за місцевими університетами [13, с. 40-41].

Згідно міжнародних критеріїв, повноцінно функціонуючим ІОК можна вважати кластер, який, по-перше, активно взаємодіє з великими корпораціями – замовниками інновацій, органами державної влади, фінансовими інституціями (при цьому особливого значення у розвитку такого кластера набуває венчурне фінансування); по-друге, органічно входить у регіональну економіку, підсилюючи завойовані ним пріоритети на ринку, отримує, перебуває у тісній взаємодії з іншими кластерами у регіоні; по-четверте, комплексно вирішує завдання трудової мотивації, залучення підприємств МСБ у сферу інноваційного підприємництва. За характеристиками ІОК функціонують як регіональні, горизонтальні (входять кілька ЗВО одного рівня), вертикальні (поєднуються ЗВО різних рівнів), латеральні (різнопрофільні та різнорівневі ЗВО, підприємства і організації), галузеві (сукупність ЗВО, підприємств і організацій одного профілю) і фокусні (ЗВО зосереджуються навколо одного центру, підприємства, НДІ). З одного боку, їх розвиток ґрунтується на принципах системності, координації, симбіозу і корпоративності, з іншого – інноваційності і реінноваційності, що припускає як постійне відновлення інтеграційної системи відповідно до досягнень науки, техніки й технологій, так і визнання факту, що будь-яка саморозвинена система, досягаючи свого найвищого рівня у певний період часу, руйнується завдяки власній неспроможності пошуку нових форм розвитку, створюючи на основі цього нову систему з іншими вимогами і, відповідно, іншим змістовим наповненням. Практика реалізації державної кластерної політики у провідних промислово розвинених країнах свідчить про її високу ефективність і результативність. Застосовується широкий спектр механізмів і інструментів підтримки ІОК та стимулювання розвитку МСБ у їх межах, включаючи створення спеціалізованих координаційних, консультативних і робочих органів, забезпечення

організаційної і експертно-аналітичної підтримки, пряме державне софінансування реалізації програм і проектів.

Для виявлення сильних і слабких сторін майбутніх кластерів на початковому етапі аналізують ситуацію за наступними напрямками:

- а) визначають кількість учасників (працівників, організацій), задіяних у даному секторі кластера, що створюється;
- б) розраховують співвідношення витрат і доходів за низкою технологічних процесів: від постачання сировини до реалізації кінцевої продукції;
- в) виявляють питому вагу локальних секторів у кластері, регіоні, країні;
- г) прогнозують темпи зростання кластера [14].

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Сьогодні у промислово розвинених країнах концепція «кластеризації» економіки набула значного розвитку, а у суттєвий елемент ефективного функціонування кластерів перетворилися підприємства малого бізнесу. В українській практиці кластерна політика в основному тільки формується, адаптується до специфічних умов функціонування державної влади, науки і освіти, бізнесу і суспільства, у той час як за рубежом її метою є переважно підтримка кластерів, які вже існують і функціонують. Ключовим інструментом реалізації стратегії кластерного підходу в українських реаліях повинно стати створення «ефекту ромба» шляхом інтеграції бізнесу, науки, освіти і «нових інституцій розвитку», що надасть можливість сформувати ефективний механізм залучення прямих іноземних інвестицій і активізації зовнішньоекономічної інтеграції. При цьому у діяльності кластерів повинна відбуватися синергія трьох «т» – технології, таланта і толерантності, що надає можливість створювати нові ІОК. Комбінація автономії і конкуренції змушує університети бути більш продуктивними, конкуруючи за фінансові ресурси та диверсифіковані джерела фінансування, а ІОК і технологічні кластери дають підприємствам «швидкий старт», навчаючи методам сучасної інноваційної діяльності всіх потенційних учасників цієї сфери і прискорюючи їх розвиток у декілька разів у порівнянні з підприємствами, що починають у будь-якому іншому місці. І останнє, створення кластера дозволяє комплексно підійти до рішення завдання мотивації і закріплення молодих людей у сфері науки, освіти та інноваційного підприємництва. Однією з головних переваг роботи у ІОК є особиста мобільність (свобода вибору): педагог може викладати, одночасно працюючи у дослідницькій лабораторії, комерційній фірмі або створюючи своє власне мале інноваційне підприємство. Таким чином, функціонування ВНЗ у межах ІОК сприяє створенню ще однієї повноцінної інфраструктури «кар’єрних сходів» для самореалізації людини у сфері спеціалізації кластера.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА:

1. Варяниченко О. В. Формування інноваційних кластерів в Україні як інструмент розвитку та конкурентоздатності. *Наук. вісн. НГУ*. – 2011. – № 3. – С. 118-121.
2. Дмитерко М. О. Регіональні кластери України: ефективність їх створення та перспективи розвитку. URL: http://www.confcontact.com/2013-sotsialno-ekonomicheskije-reformi/2_dmitrenko.htm. Актуальні проблеми міжнародних відносин. Випуск 126 (частина II). 2015 177
3. Кизим М. О., Хаустова В. Є. Український досвід формування кластерних структур. *Проблеми економіки*. – 2012. – № 1. – С. 3-11.
4. Кизим М. О., Хаустова В. Є., Доровський О. В. Кластерні структури в економіках країн світу. *Проблеми економіки*. – 2011. – № 4. – С. 24-32.
5. Підвисоцький В. Г. Транскордонні кластери: європейський досвід створення та розвитку. *Формування ринкових відносин в Україні*. – 2011. – № 4. – С. 28–35.
6. Федулова Л. І. Організаційно-інституційні передумови формування технологічних кластерів як точок росту економіки України. *Наука та інновації*. – 2011. – № 2. – С. 25-34.
7. Портер М. Конкурентная стратегия: Методика анализа отраслей и конкурентов. – М. : Альпина Бизнес Букс, 2005. – 454 с.
8. Портер М. Конкурентное преимущество: Как добиться высокого результата и обеспечить его стабильность. – М. : Альпина Бизнес Букс, 2005. – 715 с.
9. Финашина С. А. Теоретические аспекты формирования новых типов кластеров с высоким инновационным потенциалом / *Terra Economicus*. 2012, № 4-2, том 10. URL:

<http://cyberleninka.ru/article/n/teoreticheskie-aspektyformirovaniya-novyh-tipov-klasterov-s-vysokim-innovatsionnym-potentsialom>.

10. Миграян А. А. Теоретические аспекты формирования конкурентоспособных кластеров в странах с переходной экономикой. *Вестник КРСУ*. – 2002. – № 3. URL: <http://krsu.edu.kg/vestnik/2002/v3/a15/html>.

11. Мاستихина А. Л. Преимущества вступления в инновационно-образовательный кластер. *Молодой ученый*. – 2014. – № 2. URL: <http://www.moluch.ru/archive/61/9234/>.

12. Аникин А. П., Фролова Н. Д. Кластеризация инновационно-образовательного пространства. *Экономика и образование*. – 2012. – № 4. URL: <http://cyberleninka.ru/article/n/klasterizatsiya-innovatsionno-obrazovatelno-goprostranstva>.

13. Ленчук Е. Б. Кластерный подход в стратегии инновационного развития зарубежных стран. *Проблемы прогнозирования*. – 2010. – № 5. – С. 38-51.

14. The concept of cluster and the clever bioproject // World scientific bookshop. URL: <http://www.worldscibooks.com>.

Чернышов А.Ю.

ПРЕДПОСЫЛКИ ФОРМИРОВАНИЯ ИННОВАЦИОННО-ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ КЛАСТЕРОВ В СИСТЕМЕ РЕГИОНАЛЬНОГО РАЗВИТИЯ ЭКОНОМИКИ УКРАИНЫ

В статье осуществлена систематизация развития территориальных инновационно-образовательных кластеров (ИОК), отличия функционирования которых определяется историческими, демографическими и географическими особенностями. Технологический разрыв в развитии отраслей различных стран не оказывает влияния на конкурентоспособность кластеров, которые развиваются на инновационной основе. В статье проанализированы роль предприятий малого и среднего бизнеса (МСБ) в формировании кластерных структур, регулирование и стимулирование деятельности, нормативно-правовое обеспечение кластеризации экономики. Доказано, что взвешенная государственная промышленная политика на основе кластерного подхода обеспечивает национальную конкурентоспособность. Определены модели промышленных кластеров и их особенности, типы кластерной политики и практика использования кластерной концепции в Украине для обеспечения интенсификации механизмов государственно-частного партнерства, генерации инноваций, стабильного экономического развития.

Ключевые слова: малый бизнес, кластер, инновационно-образовательный кластер, инновация, инновационная деятельность, кластерная политика, региональное развитие.

O. Yu. Chernyshov.

PRECONDITION FOR THE FORMATION OF INNOVATIVE EDUCATIONAL CLUSTERS IN THE SYSTEM OF REGIONAL ECONOMIC DEVELOPMENT OF UKRAINE

Article systematic the development of the local innovative and education clusters (IEC) which are determined by operation of historical, demographical and geographical characteristics. The technological development gap between the industries of different countries does not affect the competitiveness of the clusters that develop on the basis of innovations. The role of small and medium enterprises (SMEs) in the formation of cluster structures, regulation and promotion activities and regulatory support clustering economy are analysed in the article. It is proved that a balanced industrial policy of the state on the basis of cluster approach provides national competitive ability. The models of the industrial clusters and their characteristics, types of cluster policy and cluster concept practice in Ukraine for intensification of the mechanisms of public-private partnerships and generation of the innovations, sustainable economic development.

Keywords: small business, cluster, innovative education cluster, innovation, innovation activity, cluster policy, regional development.

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

**СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК
РЕГІОНІВ В КОНТЕКСТІ МІЖНАРОДНОЇ
ІНТЕГРАЦІЇ**

Відповідальний за друк *Савіна Г. Г.*
Технічний редактор *Савін С. Ю.*

Підписано до друку 09.07.2018 р. Формат 60x 84/8.
Папір офсетний. Наклад 100 примірників.
Гарнітура Times New Roman. Друк ризографія.
Ум. друк. арк. 21,22. Обл.-вид. арк. 22,82.
Замовлення № 1152.

Надруковано з готового оригінал-макету
Книжкове видавництво ФОП Вишемирський В. С.
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єктів
видавничої справи: серія ХС № 48 від 14.04.2005 р.
видано Управлінням у справах преси та інформації
73000, Україна, м. Херсон, вул. Соборна, 2,
тел. (050) 133–10–13, e-mail: printvvs@gmail.com, vish_sveta@rambler.ru